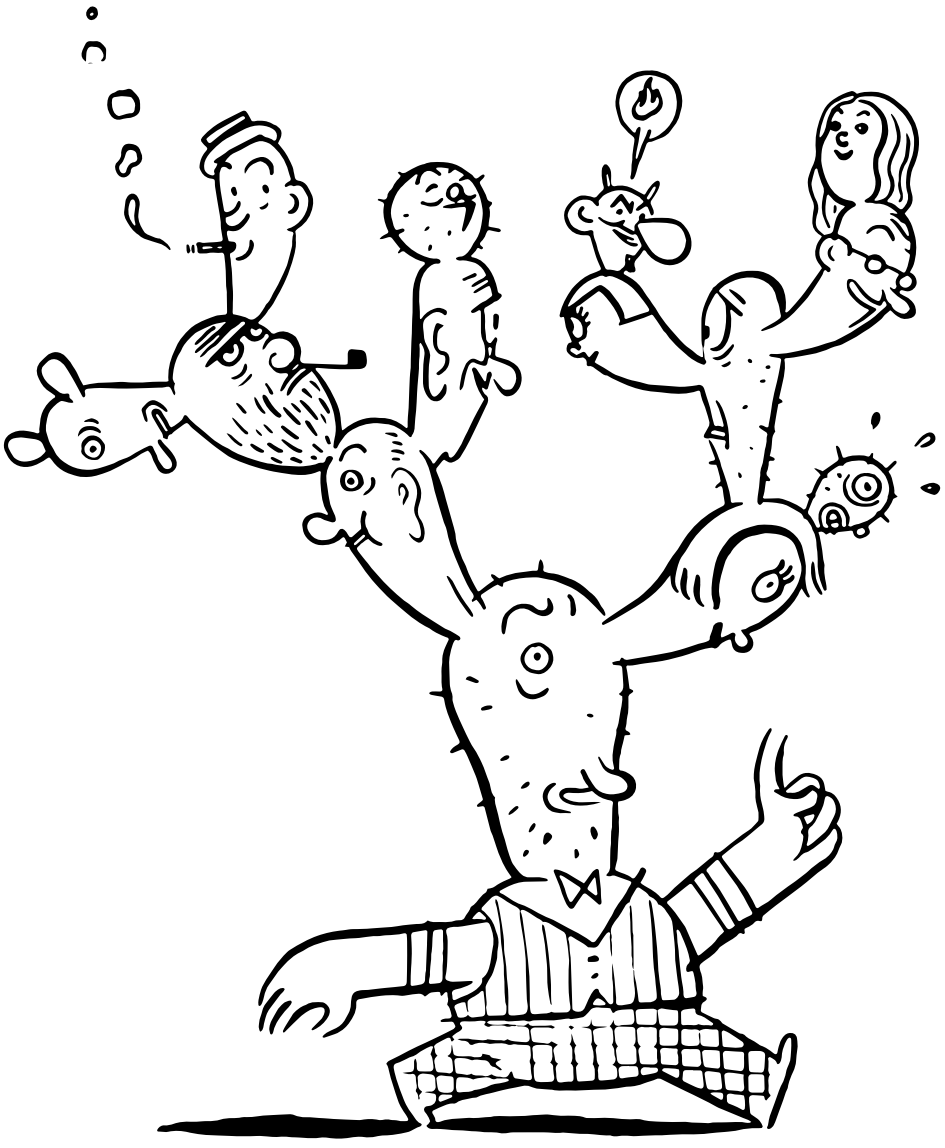
Julià Guillamon

LA DÈRIA DELS CACTUS

MODA I CRÍTICA DE LA MODERNITAT BARCELONINA

L'AVENÇ

LA DÈRIA DELS CACTUS

LLEGIR EN CATALÀ
ASSOCIACIÓ D'EDITORIALS INDEPENDENTS
L'AVENÇ

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 3 26/10/26 14:27

Julià Guillamon

LA DÈRIA DELS CACTUS
Moda i crítica de la modernitat barcelonina

L'AVENÇ
Barcelona, 2026

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 5 26/10/26 14:27

Barcelona, octubre de 2026

© del text: Julià Guillamon

© de les imatges: Archivio Luce, Arxiu Comarcal de l'Anoia, Arxiu Comarcal del Bages, Arxiu Fotogràfic de Barcelona, Arxiu Històric de Barcelona, Arxiu Històric de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la UB, Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona, Arxiu Nacional de Catalunya, Associació d'amics dels cactus i altres suculentes-ASAC, Biblioteca de Catalunya, Biblioteca Nacional de España, Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, Centre de Documentació i Estudis del FC Barcelona, Collections du musée départamental Albert-Kahn / Département des Hauts-de-Seine, Col·lecció Rafael Griera Calderón, Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, Filmoteca de Catalunya, Fundació Carl Faust, Fundació Gala-Salvador Dalí, Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic, Fundació Joan Miró, Fundació Palau, Fundació Ramon Calsina, Fundació Toni Catany, Grup d'Estudis del Coll-Vallcarca, Museu de les Arts Escèniques, Museu de Ciències Naturals de Granollers, Museu de l'Hospitalet, Museu Municipal Josep Aragay, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Solomon R. Guggenheim, Museum i Universitat Autònoma de Barcelona-Fons Pere Calders.

© de les imatges, dels artistes representats per VEGAP, 2026: Català-Roca, Salvador Dalí - Fundació Gala-Salvador Dalí, Ferran Freixa, Ricard Opisso, Man Ray 2015 Trust, Joaquim Sunyer, Yves Tanguy, Remedios Varo.

© dels fotogrames autoritzats per Egeda, «Boda accidentada» IQUINO, IGNACIO F. 1943; «Los ladrones somos gente honrada» IQUINO, IGNACIO F. 1941; «Parsifal» SERRANO DE OSMA, CARLOS (1951).

© Hereus d'Avel·lí Artís Gener, Rafel G. Bianchi, Pere Calders, Josep Carner, Pere Català, Valentí Castanys, Joan G. Junceda, Josep Obiols, Leopoldo Pomés.

Nota: S'ha fet tot el possible per identificar i contactar amb els titulars dels drets de les imatges reproduïdes en aquesta publicació. En els casos en què no ha estat possible localitzar-los, l'editorial resta a la seva disposició per atendre qualsevol reclamació legítima relacionada amb els drets de reproducció.

© d'aquesta edició, L'Avenç, S.L., 2026
Mallorca 221, sobreàtic · 08008 Barcelona
lavenc.cat / llegirencatala.cat

Disseny i composició: Albert Planas
Imatge de la coberta: *L'home cactus* de Max (2012).

THEMA: NHTB JBC AB 1DSE-ES-J
ISBN: 978-84-18680-70-0
Dipòsit legal: B 16590-2026

Agraïm especialment la col·laboració de Fundació Carl Faust - Jardí Botànic Marimurtra.

Amb el suport de la Generalitat de Catalunya i l'Institut Català de les Empreses Culturals.

Generalitat de Catalunya

Institut Català de les Empreses Culturals

Imprès a Gráficas 94

Es reserven tots els drets. Adreci's a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) si necessita reproduir algun fragment d'aquesta obra (conlicencia.com – 93 272 04 47).

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 6 26/10/26 14:27

Índex

1 **El congrés dels cactus** 9

2 **El cactus menestral** 27

3 **Un cactus al melic de Manuel Brunet** 43

4 **Metamorfosi de l'atzavara** 59

5 **D'uns cactus de Salvador Dalí** 79

6 **Cactus al País del Sidral** 97

7 **Un cactus a la finestra del GATCPAC** 113

8 **«Cactus», de Salvador Espriu** 129

9 **El cactus sense terra** 143

10 **El cactus al servei de la revolució** 159

11 **Figueres de moro** 175

12 **Cactus Club** 191

13 **Hotel Atzavara** 207

14 **Franco entre les flors** 223

15 **Citroën Cactus** 239

Epíleg a Montjuïc 255

Agraïments 275

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 7 26/10/26 14:27

Man Ray, *Femme tenant l'Object désagréable* (1931)
d'Alberto Giacometti.

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 8 26/10/26 14:27

1
El congrés dels cactus

Truco el meu amic Toni Arrizabalaga, director del Museu de Ciències Naturals de Granollers, per preguntar-li si coneix algun especialista en cactus que em pugui ajudar. Vull endreçar el material que he anat recollint sobre la moda dels cactus, dels anys trenta. M'interessaria parlar-ne amb algú que conegui el tema des del punt de vista de la botànica. El telefono dilluns i resulta que dissabte hi ha la trobada estatal *Cultivando la suculencia* que promou l'ASAC –Associació d'amics dels cactus i altres suculentes. El Museu de Ciències Naturals de Granollers els cedeix la sala d'actes. Per a l'endemà, diumenge, hi ha prevista una excursió al jardí Marimurtra de Blanes. En Toni em facilita el contacte de Carlos Solé, que s'ocupa de l'organització de la trobada. Li faig un whatsapp: li explico que vull escriure un llibre per explicar la relació dels cactus amb la literatura, l'art, l'arquitectura i el disseny. Li dic que és un fenomen dels anys trenta. «No en tenia ni idea. Vine i coneixeràs els qui som».

Com vaig començar a recollir textos, fotografies, dibuixos i pintures de cactus? La tardor del 2014, preparava l'exposició *Salvador Espriu. He mirat aquesta terra,* al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. Em va semblar que el conte «Cactus» del volum *Aspectes* (1934), podia donar joc expositiu. Parla de la mort d'una noia que es clava al dit la punxa d'un cactus que li ha regalat el xicot. En el seu llibre *Salvador Espriu: els anys d'aprenentatge (1929-1943),* Rosa Delor recorda que el jurista Josep M. Font i Rius, que era company d'universitat de l'escriptor, li va explicar que el conte «Cactus» està basat en un fet real. En aquella època Espriu

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 9 26/10/26 14:27

escrivia uns textos gairebé periodístics. Un altre conte, «Introducció a l'estudi d'una petita girafa» d'*Ariadna al laberint grotesc* (1935) explica la reacció d'un grup d'amics que representen el sentimentalisme i la inconsistència moral, davant la notícia del naixement i la mort d'una girafa al zoològic de Barcelona, en els mateixos dies que uns soldats moren en uns aldarulls al carrer. Estava remenant diaris per escriure un llibre sobre la boxa. A *L'instant* del 24 de juny de 1935, en el mateix número en què es parla de Pere Roca, el boxador que va acabar boig dels cops al cap, hi vaig trobar una fotonotícia: «La girafeta del parc». Va passar de debò! De la mateixa manera, «Cactus» és una burla de la moda de les plantes crasses, a partir de la tragèdia de Carmen Olivé i Millet, filla del doctor Cèsar Olivé Gumà –l'amo de la clínica dels toreros de la cantonada de Torrent de l'Olla i Còrsega– que va morir d'una infecció de tètanus.

Com que recordava un número de la revista *D'Ací i d'Allà* sobre la moda dels cactus, va ser senzill lligar caps de cara a l'exposició: en una de les vitrines es podia llegir un fragment del text d'Espriu, al costat del *D'Ací i d'Allà* del setembre del 1932 obert per la pàgina amb el titular: «Per què han triomfat els cactus?». Els cactus estaven de moda. Se'n feien exhibicions i concursos. Els senyors de Barcelona en col·leccionaven. Espriu hi veia un símptoma de la crisi de la cultura, que lligava amb les idees d'Oswald Spengler sobre la decadència d'Occident: música negra, peiot i plantes *macabres*.

Al Congrés dels cactus vaig poder escoltar Andrea Cattabriga, especialista en melocactus, les anomenades *gorres de turc*. Les plantes d'aquest gènere desenvolupen, dalt de la tija, una mena de barretina plena d'aigua i llavors. Mercedes García Bravo, de Desert City, un jardí i planter de Madrid, va parlar de les haworthies; Vicente Bueno, de València, dels cactus corona de Bolívia –*Weingartia rauschii*–; Alan Butler, de les sansivieres. Alexander Bunkenburg va tractar la classificació dels cactus, a propòsit de la tribu Trichocereeae i dels treballs de Schlumpberger i Renner basats en l'estudi de l'ADN. També hi va haver una intervenció de Joël Lode sobre la flora de Socotra –una illa perduda al mar d'Aràbia amb uns endemismes impressionants–, i una altra de Xavier Duch

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 10 26/10/26 14:27

Emili Godes, *Echeveria*. c. 1930. Al catàleg del Museu Nacional d'Art de Catalunya apareix com a *Cactus*.

sobre el conreu de càudexs i paquicaules –plantes amb una part del tronc modificada per retenir l'aigua: semblen ampolles fetes amb pell d'elefant. Hi havia molts col·leccionistes. Gent de cinquanta, seixanta i setanta anys barrejats amb alguna parella jove i jardiners en actiu, que duien la samarreta del seu *garden*. En Toni va passar un moment a mig matí i vam riure una estona de la passió del senyor Butler per les sansivieres i de la poca traça a comunicar-la.

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 11 26/10/26 14:27

Els dits (*Echinopsis chamaecereus*). Il·lustració del llibre *Cactées* (1954) de Walter Kupper i Pia Roshardt.

La sansiviera és una planta herbàcia, perenne, que s'escampa per rizomes, com les canyes i els lliris. És una de les poques plantes crasses que recordo a casa, on la dèria de les plantes suculentes ens va tocar molt de resquitllada. Ma mare en tenia alguns testos, però no eren dels que més cuidava. Devien venir d'esqueixos regalats: en aquell món de les àvies i les mares, l'intercanvi de plantes era una vivència social. Tenia un test escantonat amb *Echinopsis chamaecereus* –el cactus cacauet, que a casa anomenàvem poèticament *dits*. Va ser un cactus molt estimat, perquè era modest, gens afectat. Fins i tot a les cases de pagès n'he vist algun cop, plantat en olles velles. Les flors –com passa sovint amb els cactus– són inesperades i rutilants. Aviat els dits desborden el test i és quan la planta fa més bonic. Els dits plens de punxes fines tenen tendència a omplir-se de pols –en una eixida del Poblenou dels anys setanta, ja podeu comptar– i l'única solució era esbaldir-lo de tant en tant amb un raig d'aigua de l'aixeta.

La ploma de Santa Teresa (*Epiphyllum ackermannii)*, de flors vermelles, era l'única que la meva mare s'estimava de debò. També desbordava i abocava pel balcó unes branquetes, articulades com braços de nina. Com que floria a l'estiu, en el moment de marxar a Arbúcies a treballar a l'Hostal Castell, representava la vida que deixàvem enrere sense acabar-ne de treure el suc, el lleure que no teníem, obligats per la feina de servir els clients. Al menjador petit de l'hostal, on no hi entrava gaire

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 12 26/10/26 14:27

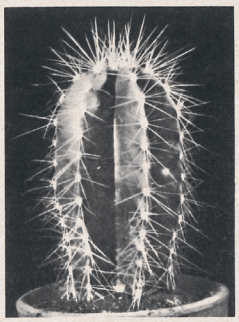
llum, hi havia un test amb una sansiviera. Diuen que les sansivieres netegen l'aire i potser per això li tenien, la meva mare i la meva àvia, a més de perquè oferien una decoració sense estridències, amb el color verd marbrat, rivetejat de groc. Si miro fotos dels anys seixanta i setanta sortim retratats amb rosers, azalees, hortènsies, cubanes, boines basques, geranis i falgueres. Les falgueres eren unes plantes estimadíssimes, perquè ens transportaven al món frondós, humit, de les rieres del Montseny, que cada any abandonàvem entristits per tornar a Barcelona a passar l'hivern. Per contra, els cactus eren plantes supervivents que anaven fent sense que te n'haguessis de cuidar, en testos tronats, sense gaire terra.

Quan vaig llegir «D'un cactus» del llibre *El retorn* (1934) –el poema de Maria Antònia Salvà sobre el cactus que trenca el test, el llencen a una paret seca i viu allà aferrat– i el començament d'*El carrer de les Camèlies* (1966) la novel·la de Mercè Rodoreda, amb el cactus que s'esqueixa –la part de baix es mor, la part de dalt arrela en una paret escrostonada– vaig comprendre el simbolisme que tenien en la vida de les dones de la postguerra. Pobres dones catalanes, aferrades a les parets de casa, acostumades a no esperar res de ningú i a viure de l'aire del cel.

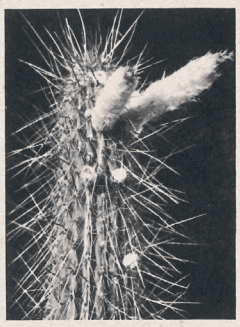

Un moment de la conferència d'Alan Butler sobre les sansivieres, amb una *Dracaena stuckyi* que recorda l'*Object désagréable* de Giacometti.

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 13 26/10/26 14:27

Cereus (Lemaireocereus) Dumortieri

Cereus (Cleistocactus) smaragdiflorus

Echinocactus (Ferocactus) latispinus

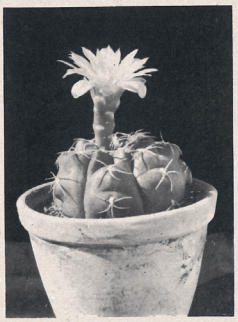
Echinocactus Grusonii

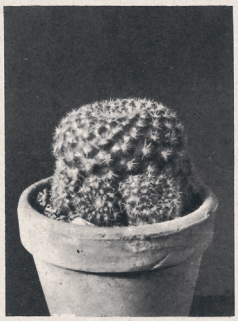
Cereus (Cephalocereus) senilis

Cereus (Myrtillocactus) geometricans

Echinocactus (Gymnocalycium) denudatus

Echinocactus (Rebutia) minusculus

Aloe variegata

Aloe mitriformis

Kalanchoe globulifera coccinea

Caralluma hesperidum

Aloe spinosissima

Haworthia fasciata

Stapelia variegata

Crassula lycopodioides

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 14 26/10/26 14:27

M'havia quedat un bon record d'aquelles sansivieres d'hotel, punxegudes i discretes, i em va fer ràbia quan en el llibre de l'Studio PER, *Arquitectura y lágrimas. Documentos de Arquitectura Popular Catalana para un Museo de Historia de la Ciudad* (1975) vaig veure que posaven un test petit amb una sansiviera, com un exemple de mal gust. Leopoldo Pomés que era l'autor de les fotos del llibre, n'havia retratat una de molt semblant a la que teníem a l'hostal, a l'apartat «Complementos de arquitectura». S'hi recollien objectes que l'any 1975 es venien a Bazar Perpiñá, Muebles Tarragona, Servicio Estación i Vda. de J. Alsina: grans botigues de *ménage* de Barcelona. Fins i tot l'havien fet servir, retallada a la coberta. Pobres sansivieres. Si ho sabés Alan Butler!

A l'entrada del Museu de Ciències Naturals de Granollers hi havia unes quantes taules on alguns dels ponents en les sessions de matí i de tarda hi venien exemplars rars. Cadascun amb una etiqueta on hi havia escrit el nom: *Sulcorebutia atrospinosa, Ariocarpus kotschoubeyanus, Euphorbia knuthii*... Un parell de dies abans havia passat per la Rambla on pràcticament no queden parades de flors. Hi vaig veure potets amb cactus i cap no duia el nom. Després m'hi he anat fixant, en basars i magatzems de patacada: en lloc del nom, els testos porten una etiqueta amb el passaport fitosanitari. Al llarg del dia vaig sentir a parlar molt dels holandesos, que són els qui mouen el negoci de les flors i que alguns participants al congrés fan responsables de la banalització de la planta que veneren.

Recordo una conferència de José Luis Sanz, catedràtic de Paleontologia de la Universidad Autónoma de Madrid, quan el 2018 es va presentar a CosmoCaixa Barcelona l'exposició *T-Rex*. Sanz és un paleontòleg molt trempat, que ha estudiat l'impacte dels dinosaures en la cultura contemporània. En el món d'ara –deia– els dinosaures es poden fer servir per representar qualsevol cosa. Formen part del món postmodern divertit en el qual xipollegem des de fa dècades. Remeten a un món barrejat d'infantesa i fantasia. Els dinosaures es barregen amb els dracs, els cactus ens transporten a l'Oest americà i a la lluna.

Fotografies del llibre *Mis cactos* de Pierre Durand,
publicat per Gustavo Gili, el 1969. Traducció de Noel Clarasó.

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 15 26/10/26 14:27

Hi ha molts cactus dibuixats i pintats, cactus fets amb roba, de plàstic i de goma. Potser, com sostenen alguns teòrics de l'art, darrere de l'interès pels cactus hi ha un component sexual. En l'exposició dedicada al marquès de Sade, que es va presentar al Centre de Cultura Contemporània la primavera i estiu del 2023, s'hi podia veure una fotografia de Man Ray d'una dona amb els pits a l'aire que duu als braços una escultura d'Alberto Giacometti –l'*Object désagréable*– que s'assembla molt a un cactus. El 2023, el crític Iván López Munuera va publicar un article al *Journal of Architectural Education* on, entre d'altres coses, parla de la relació dels cactus amb la sexualitat. El cactus representa l'objecte de desig, impossible de tocar. També connecta –a través de la mescalina– amb la hipersexualitat. He trobat una fotografia de Serguei Eisenstein quan filmava *Que viva México!* amb un *Echinocactus platyacanthus* fent veure que és una titola, que lliga amb aquesta idea. De fet, darrere de la moda de les joguines sexuals hi ha moltes formes biològiques i objectes penetrants i vibrants que podrien passar per cactus de fantasia.

L'altre tema del qual es parla sempre és de les qualitats psicoactives dels cactus. Quan he explicat pel món que en volia fer un llibre m'han dit més d'una vegada: «és clar, el peiot». He sentit dir –veritat o mentida– que als jardins de Costa i Llobera de Montjuïc els van arrasar, els cactus del peiot: la gent sabia que n'hi havia i els anaven a buscar.

Andrea Cattabriga explica la seva passió pels melocactus, mentre projecta a la pantalla fotografies de cefal·lis vermells –les gorres de turc–, que fan pensar en llagues i ferides. Alexander Bunkenburg parla de la classificació dels cactus des de Linneu, que en va incloure vint-i-dos a *Species Plantarum* (1753). Té gràcia a explicar les classificacions d'estar per casa que se n'han fet històricament segons si els cactus són globulars o columnars, amb punxes, peluts, de flors blanques o de colors, nocturnes o diürnes. La introducció dels estudis genètics ha provocat un gran terrabastall: molts col·leccionistes, que coneixen bé les plantes, no accepten les noves agrupacions. Les proves d'ADN –potser encara no prou afinades– estableixen relacions arbitràries que escandalitzen els afeccionats més sanguinis.

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 16 26/10/26 14:27

A l'hora de dinar Carlos Solé em presenta el col·leccionista Joan Bofill, un dels històrics de l'Associació d'amics dels cactus i altres suculentes. Li explico que vull fer un llibre sobre els cactus i s'estranya quan li dic que és una moda dels anys trenta. Es queda rumiant: «és veritat, la meva mare ja en tenia». En la seva intervenció, l'Andrea ha dit que va començar a interessar-se pels cactus quan era un vailet, al Jardí Botànic de la Universitat de Bolonya, i que va ser el començament d'una passió

Serguei Eisenstein amb un *Echinocactus platyacanthus* l'any 1931 en el rodatge de *Que viva México!*

que ara troba aquí. Es queda sorprès i descol·locat quan li explico que fa gairebé cent anys del boom dels cactus a Catalunya. Com molta gent, associa la decoració floral amb el modernisme –que a Itàlia és l'estil *liberty*. Però a mesura que en parlem va lligant caps fins que anem a parar a la guerra d'Abissínia que va convertir les figueres de moro –*Opuntia ficus-indica*– en una icona cultural.

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 17 26/10/26 14:27

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 18 26/10/26 14:27

Recapitulo tot el que he sentit i vist a la trobada i li envio un correu a Andrea Cattabriga i un altre a Alexander Bunkenburg, per explicar el que m'agradaria fer. L'Andrea em respon molt amablement. M'indica que vagi amb compte perquè una de les fotografies d'Emili Godes que he posat en el meu escrit de presentació no és un cactus sinó una echeveria –una planta suculenta, de fulles aplanades i carnoses, en forma de roseta. Gràcies a aquesta observació de l'Andrea entenc la crispació de Bunkenburg dies després davant del projecte del meu llibre: «Quina és la seva tesi? Quina és la seva aportació? Per què existeix? Si dius que han triomfat els cactus, has de saber què és un cactus i has de provar que han triomfat, amb dades. Si dius *moda i crítica*, has d'ensenyar quina és la moda i què hi critiques.» Li podria respondre que no he estat pas jo que he confós un cactus amb una echeveria. Que als anys trenta, la paraula cactus s'aplicava genèricament a totes les plantes suculentes. Que al *D'Ací i d'Allà,* per parlar de cactus, es publicaven fotografies de cactus, echeveries i haworthies. El director de *D'Ací i d'Allà* –l'escriptor Carles Soldevila– i els seus lectors no devien diferenciar-les. Potser el fotògraf Emili Godes, atret per la geometria de l'echeveria, que sembla feta a màquina, tampoc no en feia cabal del nom, perquè entre les fotos seves que es conserven al Museu Nacional d'Art de Catalunya apareixen com a cactus plantes que no ho són. Però penso que no val la pena insistir. Per què existeix un llibre? –em faig meva la pregunta impertinent de Bunkenburg. Sempre hi ha un fons insondable.

Dies després Cristòfol Jordà, president de la Fundació Carl Faust, m'acompanya a visitar el jardí de Blanes. Fem un viatge en cotxe molt agradable. Parlem de l'industrial Carl Faust i Schmidt, que entre el 1918 i el 1924 va crear el jardí Marimurtra. En Jordà ha passat part de la seva vida professional treballant en la recuperació botànica dels terraplens que generen les grans obres públiques: em sembla un tema apassionant

La corona d'espines (*Euphorbia milii*) seca al balcó de Gràcia.
Nativa de Madagascar, va ser característica de la jardineria barcelonina.

Una echeveria en un aparador de l'avinguda Mistral.
No duu el nom de l'espècie però sí el Plant Passport: NL 598506112.

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 19 26/10/26 14:27

que donaria per a una novel·la. També parlem de la continuïtat de la cultura catalana. Del gran moment dels vint i trenta, de la interrupció de la postguerra. Quan vaig entrar en el món de la cultura, en molts llocs de decisió hi havia gent, vint anys més gran que jo, que entroncava amb aquell món desaparegut. El franquisme no havia pogut suprimir el que ara, en quatre dies, ha eliminat la burocràcia.

A Blanes, el jardiner Jordi Fàbregas m'acompanya a fer un volt pel jardí. Parlem de la caparreta que està matant les figueres de moro i del morrut que destrueix les atzavares. M'explica que a Marimurtra han desenvolupat un tractament biològic contra les plagues a base d'un extracte de consolda, ortiga, borratja i cua de cavall. Li comento que en les novel·les de Mercè Rodoreda a penes hi surten cactus, potser perquè remeten a un espai mental anterior al boom dels anys trenta: el món del seu avi. Coneix el tema: em parla de la relació de Rodoreda amb els jardiners Bordas, de Gavà. Ha llegit tres vegades *Jardí vora el mar* (1967) i s'emociona quan explica que el jardiner de Rodoreda guarda la llavor de les flors de temporada amb el mateix procediment que fan servir a Marimurtra. Em diu que ara no arrenquen les fulles mortes de les palmeres i de les iuques, com es feia fins fa quatre dies, i m'ensenya les plantes amb uns grans plomalls secs, que envolten el tronc. També hi ha, en diferents indrets, carcasses buides d'eufòrbies i opunties. Parlem de la glaçada del 1956 que va arrasar el jardí. Carl Faust havia mort el 1952: si ho hagués vist s'hauria tornat a morir. El 1985 una altra glaçada ho va matar tot i va caldre tornar a començar. «La mort forma part de la vida».

Al jardí d'aclimatació, trobo uns quants coneguts: la *Portulacaria afra*, tan soferta, amb les fulletes com pets de monja. L'*Haworthiopsis fasciata* que em vaig endur de casa de ma mare, quan vaig marxar a viure sol. L'*Aloe brevifolia* que, de nano, era el cactus que m'agradava més: quatre o cinc carxofes que omplien un test, amb les fulles rígides i uns punxes com dentetes de peix. L'*Euphorbia milii* de Madagascar, que anomenàvem corona d'espines. Té una tija llenyosa, amb una fulla com una ungla i unes floretes vermelles que fan rams. Vaig quedar parat, al Brasil, als anys noranta, quan vaig veure que amb aquella planta familiar en feien tanques per protegir les voreres, en carrers amb molts cotxes, com es feia

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 20 26/10/26 14:27

abans a la Diagonal i al passeig de Sant Joan amb els pitòspors. Quan vaig trucar a casa per dir que estava bé –era la primera vegada que marxava tan lluny, tants dies– li vaig dir a la meva mare: «hi ha unes corones d'espines al carrer, en fan unes tanques enormes!». Un altre cop a Ginebra ho vaig veure fer amb faigs petits. Aquell arbre que associàvem a la Catalunya ideal i el nord enllà, els ginebrins l'havien convertit en una bardissa.

Quan la Cris va tenir el vessament cerebral, vam haver de canviar de pis, però vaig conservar la nostra casa d'abans per escriure. M'he endut la major part de les plantes del balcó –primer a Barcelona i després a Arbúcies– i només hi he deixat les que poden viure amb poca aigua. Així, quan hi vaig no tinc tant la sensació d'escriure en una casa abandonada. De cara a l'estiu, en previsió de no poder-la regar en un parell de mesos, vaig entrar el test amb la corona d'espines, que havia fet d'un esqueix de l'eixida de la meva mare al Poblenou. Vaig pensar que, a dins, resistiria millor la calorada. Cada any entràvem una marquesa (*Alocasia macrorrhiza*) que també venia del Poblenou, i un test amb Fulla morada (*Tradescantia pallida*). De vegades el test de la marquesa el deixàvem amb un pam d'aigua a la banyera, tot l'estiu. Estirava el coll per abastar la llum d'una finestra amb el vidre glaçat i s'anava fent alta i prima. Quan tornàvem al setembre les fulles regalimaven per les vores. Si una s'havia marcit i l'havies de tallar, la tija era tot aigua. Quan vaig tornar al setembre, la corona d'espines estava seca dins la pica de la cuina. La vaig regar, no es va refer i no he gosat arrencar-la.

Sansiviera fotografiada per Leopoldo Pomés al llibre *Arquitectura y lágrimas* (1975).

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 21 26/10/26 14:27

L'he tret al balcó i es retalla contra l'edifici del davant de casa –on hi ha el centre de pilates–, les branques seques com braços estirats. Sembla una d'aquelles eufòrbies i opunties mortes del jardí de Marimurtra. Seria fàcil dir que és un símbol de nosaltres mateixos, esgotats, assedegats, martiritzats. Escric un llibre sobre cactus, també, per reviure un món perdut.

. . .

Per a tranquil·litat del senyor Bunkenburg, reprodueixo algunes observacions i definicions tretes de *Cactussen* i *Vetplanten* (Plantes suculentes) d'A. J. van Laren, uns àlbums il·lustrats preciosos, publicats el 1931 i el 1932 a Zaandam, als Països Baixos que, a més d'informacions botàniques, ofereixen la perspectiva de l'època.

Cactussen (1931) i *Vetplanten* (1932) d'A.J. van Laren.

Plantes suculentes. «Quina planta més estranya, amb aquestes fulles gruixudes i espinoses! Segur que és un cactus? Doncs no, és una suculenta. La gent, de qualsevol planta d'aspecte estrany amb fulles o branques gruixudes, rígides i preferiblement espinoses, en diu un

CACTUS Tripes 20261026 ORIGINAL.indd 22 26/10/26 14:27